41 nya sörmlandslåtar i facit av spelmansträffe

Han var mycket dekorativ, den södertörnsspelman som på lördagseftermiddagen promenerade fram och an på perrongen vid Flen järnvägsstation. Hans svarta klädesrock med dött kantband var otroligt välborstad, ljusa mollskinnsbyxor slöts stramt kring vaderna och på huvudet satt den karakteristiska, vidbrättade hatten. Då det tåg han väntade på, dundrade in, satte han raskt fiolen till hakan och tillsammans med några andra tillskyndande kollegor strömmade han in med en klingande välkomstmarsch till de många sörmländska spelmän som nästa minut stod på perrongen. De voro några av de 40 som under veckohelgen samlades till spelmansstämma på Stenhamra och att de uppskattade välkomsthälsningen kunde man inte ta miste på. Hur skulle förrestes spelmän hälsas om inte med en allmogelåt?

Flen och det sommarfagra Stenhamra har sålunda för andra gången varit samlingsplats för Södermanlands spelmansförbunds medlemmar. Där spelades och tävlades för spelmansmärken, diplom och därtill kritiserades de beundrades nykomponerade låtar med spelglädjens stegar timme för timme och låt för låt. En äkta sörmländsk spelmansstämma var det och man förstår stämmans storrlänglekar som vid middagen förtjust deklarerade att de hade gärna velat ingå fostbrödraskap med de spelsäkra sörmlänningarna. Så imponerad var han.

Redan på fredagen anlände de sakkunniga och mycket förväntansfulla som hade att tilldela de 41 nya kompositionerna gram av svenskt silver i 19 spelmän insända förslag. Bedömningsarbetet hade Professor Sven Kjellström och musikkonsulent Olof Andersson kommit från Stockholm med stora förhoppningar som dessvärre inte gäckades och vidare deltog förbundets utvarande förmän, tillika ägare av Hultströms Filodafon, och musikdirektör Lennart Lundén, Katrineholm, i bedömningsarbetet. Och då juryn vid tvåtiden natten till lördagen skiljdes kunde den fröjdas åt vid tanken på att sörmländsk folkmusik blivit tillvaratagen i några fall och ursprungliga låtar rikare.

Lördagen anslogs till märkes- och diplomspelning och de flesta av spelmännen gjorde glatt sina fel inför juryns ögon också här var idel solsken och välvilja. Kom så söndagen med åtminstone på förmiddagen blå himmel och slösande sol — och omkring 1.000 personer hade samlats i gröngräset och på bänkarna när täcksluttningen mot den lövade dansbanan där högtalaranläggningen skvalifaderade vad som förestod. Spelmansförbundets ordförande Wetter och värd, prins Wilhelm, gav vid vissa stämmans början besked om att han parkerat sin lilla röda bil utanför festplatsen samt att folkskollärare Gustaf Wetterin sina spelmän anmält sig till entaktfaget gånglåtar från Lästringe. Efter ytterligare några låtar var både spelmän och publik rätt stämningsmogna för vila fiolerna och lyssna till prinsen som i hjärtliga gårdalag hälsade välkommen till Stenhamra och tackade för det gagneriga arbete spelmännen utfört och alltfort utför till hembygdens fromma. Förstå musiken besjälas av kompositörens känslokraft måhända och många av våra gamla vackra folklåtar besitta denna egenskap, sade prins Wilhelm och erinrade i fortsättningen om den överdrivna skatt vi äga av vår folkmusik och om att den musikaliska tradition och med spelmansstämmorna på Stenhamra. Prinsen uppmanade alltså spelmännen att kärleksfullt vårda gamla traditioner, understöd och såder as uppgift att skapa nya.

Sedan folkskollärare Wetter tolkat spelmännens tacksamhet för det låtit sin lilla dotter ytterligare understryka den med praktfulla ord till prinsen stämde de 40 fiolerna och spelmännen gav vo sig i kast med uppgiften. Och där spelade de! Där briljerade 74-åpige hälsamar Björklund från Oxelösund med den sprittande Glabopolskan och stämmans mest ministrande spelmanstemperament där traktera de Thorsell och junior från Skogstorp en enhängig gotländsk fiol där spelade det Södertörnslag förre förbundsordförande fördenslige kompositör Vårskogen och visade prov på utomordentligt gott spel, attenda stämmet ringa låtar valla dem som voro i elden. Folkskollärare Wetter log och presenterade sedan mytliga sätt, fiolen stämdes och prövades, prinsen log och nickade berömmande vid någon särskilt lyckad prestation och solen stekte och kom spelmännen att svettas i mollskinn och kläde. Se det var en riktig spelmansstämma!

Särskilt livligt blev det uppe på dansbanan när professor Kjellström ankade ljud och förde kompositionstävlingen på tal. Den hade omfattats med stort intresse och många bra och för Sörmland karakteristiska låtar hade genom tävlingen tillförts arkivet.

Det var en strålande dag och överraskade eskilstunaspelmannen Petterssom, som fick mottaga förstapriset, en fiol, ur prinsens hand. Spelmannen anförtrodde publiken att han kanske hunnit tappa bort melodin, men det var en nödlögn för hans hade säkert stråken mot strängarna, och dansåten klingade rent sörmländsk lövdoftande, som en begeistrad dam med musikörat på helspänn uttryckte det.

— Det här är min största spelmansdag hittills, sade Petterssom han bugat för åtta omgångar till tack för applåderna och återtagit sin plats bland lövruskorna på dansbanan. Jag hade nog hoppats på ett andra eller tredje pris men aldrig kunde jag tänka mig...

Och det kunde ingen heller. Nils Evert Melin Skogstorp, som för första gången deltog i en spelmansstämma blev något av en sensation för jurymännen. Han erövrade med en gång Zornmärket i silver och med det rätten att titulera sig spelman. Han hade dessutom beslagtagit tredje pris i kompositionstävlingen för sina mycket välkomponerade låtar. Andra pris en Orrefors-ägaravd en välkände spelmannen Gösta Axelsson i Flodafors, som särskilt lyckats med 16-delspolskan, och utdelades priset, märket och diplomet av den leende och berömmande prosten 92-åringen P. J. Andersson i Katrineholm, som tyvärr var närvarande i det förnämlig stråksom hedersgäst och Wetter ett kraftigt och välförtjänt hurra för sitt intresserade ta för förbundet. Så började spelmännen att ge ut sina melodier med hotfulla min och gjorde sitt bästa att skymma sikten och skrämma publiken — utan att lyckas.

— Det är verkligen "gott folk" som kommit till kompositionstävlingen framhöll musikdirektör Lundén, Katrineholm, för Eskilstuna-Kuriren. Många kompositioner har rättats till stilen och en personlig färg. Huvudsaken är ju att varje låt är en enhetlig, fin och ursprunglig skapelse och sådana krav som många av dessa nya låtar fylla. Svårigheten för en låtkompositör ligger naturligtvis i att förena teknisk färdighet med kompositionsteknik, mycket av dessa händer skulle kunna undanröjas om de komponerande spelmännen finge träffas lite oftare. De ha mycket att lära av varandra.

Nöjd och belåten var också låtägare Ivar Hultsröm, som själv inte kunde hantera fiolen på grund av en handskada, men som i gengäld fick lyssna till sina utmärkta gånglåtar gången ut'derdagen. Glad var även musikkonsulent Olof Andersson som fick uppbära många vackra ord för sitt forskningsarbete på folkmusikens område, många erkännsamma ord de professor Kjellström för spelmännen och deras kompositioner vid middagen på kvällen där fiolerna flitigt kom till användning och spelmanshistorier och minnen flödade. Det end samolkiga i glädjebägaren var tanken på den relativt fåtaliga publiken och därtill följande dagens sansom kom mr Wetter att efter tänksamt befara att "spelmansförbundet te dra åt svångremmen med framåt", men detta fakt un de dock inte dämpa vare sig hans eller hans spelmansbröders humör under återstoden av kvällen. Fråga är om inte professor Kjellström med allrätt riktade vackra ord till folkskollärare Wetter, — förbundsordföranden — som med en i ordets verkliga bemärkelse erinnande arbete för sitt förbund. Då mans er folkskollärare Wetter i full verksamhet för sina spelmän, är man också mycket villig att trodet en gammal stockholmsspelman terstämma: "Det som inte går för Wetter, det går inte för nå'n!"

Christina.